

POSTANOWIENIE

Dnia 18 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania S. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 września 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 grudnia 2013 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. wyrokiem z dnia 10 grudnia 2013 r. zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 14 grudnia 2012 r. i oddalił odwołanie wniesione przez ubezpieczonego S. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w B. z dnia 15 kwietnia 2010 r., odmawiającej przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Ubezpieczony S. K. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest: art. 32 ust. 2 oraz art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, § 1 ust. 2, § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w

szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Ponadto w skardze został sformułowany zarzut naruszenia przepisów postępowania, to jest art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. i 391 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych oraz na oczywistą zasadność tej skargi.

Skarżący wskazał między innymi na potencjalne znaczenie okoliczności, że jeżeli prace w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy mogły, dla potrzeb emerytalnych, zostać określone przez wskazanie rodzaju tych prac lub stanowisk pracy, to okoliczność ta wydaje się, jego zdaniem, dodatkowo potwierdzać, iż przy ustalaniu przez CZSM, w porozumieniu z właściwym Ministrem, wykazu branżowego dla spółdzielczości mleczarskiej - w pełni uprawniona była szeroka wykładnia zwrotu: „stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B” (§ 1 ust. 2 rozporządzenia RM) i samego pojęcia „prac wymienionych w wykazach”.

Skarżący sformułował również pytanie: czy umieszczenie stanowisk pracy elektromechaników akumulatorowych (równoznacznej w jego ocenie z naprawą wózków akumulatorowych) w wykazie branżowym (dział XIV, poz. 13 pkt 1) znajduje oparcie w brzmieniu poz. 13 wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów (i wykazu branżowego). Jego zdaniem, wprowadzenie tego stanowiska pracy (a przez to i tychże czynności naprawczych) zdaje się oznaczać, iż jest to „praca w akumulatorowniach” (pierwszy człon nazwy poz. 13), wykonywana w warunkach tożsamyh jak opróżnianie, oczyszczanie i wymiana stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych (np. narażenie na taką samą bezpośrednią styczność z tymiż substancjami).

Skarżący zadał ponadto kolejne pytanie: czy może być sprawowany jednoczesny, bezpośredni i w pełnym wymiarze czasu pracy (w rozumieniu poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia RM) dozór inżynieryjno-techniczny nad grupami pracowników kilku różnych brygad (lub danej brygady), wykonującymi swe czynności w tym samym czasie, lecz w odrębnych (różnych) miejscach zakładu?

Kolejna kwestia wymagająca rozstrzygnięcia, zdaniem skarżącego, polega na tym, czy sytuacja, gdy pracownicy danej brygady są wymienieni w wykazie A rozporządzenia RM lub wykazie branżowym (tu np.: spawacze, pracownicy akumulatorowni), a istnieje powinność sprawowania nad nimi dozoru stałego i w pełnym dobowym wymiarze bezpośrednio przy ich stanowiskach pozwala na przyjęcie, iż dozorujący spełnia warunki z poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia RM niezależnie już od charakteru prac innej (w ten sposób równocześnie dozorowanej) brygady?

Ponadto skarżący powziął wątpliwość, jakie przyjąć prawidłowe kryteria oceny, które prace wykonywane na danych oddziałach zakładu przemysłowego mają charakter prac podstawowych, o jakich mowa w dziale XIV, poz. 24 wykazu A rozporządzenia RM.

Kolejnym problemem przedstawionym przez autora skargi kasacyjnej sprowadza się do pytania: jaki sposób rozumienia zapisu poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia RM „dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie” należy zastosować w odniesieniu nie do stacjonarnych stanowisk pracy, lecz do mobilnych prac brygady remontowej (tu: mechaników-konserwatorów).

Skarżący podniósł również, że jego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona „ze względu na rażące naruszenie norm prawa materialnego poprzez ich zarówno błędną wykładnię, jak i niewłaściwe zastosowanie - co wyraziło się m.in. w zaniechaniu przez SA rozpatrzenia dozorowanych przez ubezpieczonego stanowisk pracy w świetle całego wykazu branżowego CZSM - skutkiem uznania go za, w przeważającym zakresie, wykraczający poza ramy wykazu A rozporządzenia RM”.

Skarżący zarzucił również Sądowi drugiej instancji zanegowanie czynności administracyjno-biurowych, pomimo – jego zdaniem – ich oczywistego związku z bezpośrednio dozorowaną przez ubezpieczonego (na oddziałach OSM) pracą podległych mu pracowników przy/na stanowiskach pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

W przypadku występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno z kolei zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNP 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca

2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przedstawione przez skarżącego kwestie nie są istotnymi zagadnieniami prawnymi w przedstawionym wyżej rozumieniu, a ich konstrukcja oparta jest na własnych ustaleniach skarżącego i ich ocenie. Tym samym pozbawia je to waloru ogólności, abstrakcyjności, jak również powoduje, że nie mieszczą się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z ustaleń dokonanych przez Sąd Apelacyjny. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy jest natomiast związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a polemika z nimi będąca wynikiem subiektywnego stanowiska strony, nie może uzasadniać przyjęcia skargi do rozpoznania.

Odnosząc się szczegółowo do podniesionych przez skarżącego wątpliwości należy zauważyć, co następuje.

W odniesieniu do pierwszego problemu Sąd Apelacyjny słusznie wyjaśnił w uzasadnieniu wyroku, iż wykazy resortowe mają charakter jedynie porządkujący i uściślający, natomiast Sąd Najwyższy dodaje, że specyfiką wykazów resortowych jest, iż z reguły precyzują konkretne stanowiska pracy, podczas gdy rozporządzenie

operuje rodzajami tych prac. Jednak zawsze wykonywanie pracy na stanowisku określonym w zarządzeniu resortowym, której nie wymieniono w wykazach A i B, stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 bądź art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W tym kontekście zupełnie niezrozumiałe jest twierdzenie skarżącego, iż „w pełni uprawniona była szeroka wykładnia zwrotu: stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B”, odnoszące się właśnie do branżowego wykazu dla spółdzielczości mleczarskiej zawartego w załączniku do uchwały Zarządu CZSM.

W drugiej kwestii Sąd Apelacyjny dokonał jednoznacznej oceny, iż naprawa wózków widłowych nie stanowi pracy w warunkach szczególnych rozumianej jako praca w akumulatorowni, gdyż nie była wykonywana na stanowisku ani elektromechanika akumulatorowego, ani ładowacza akumulatorów, ani akumulatorowego, wymienionych w dziale XIV poz. 13 załącznika do uchwały Zarządu CZSM.

Kolejne dwa problemy skupione są wokół zagadnienia dozoru inżyniersko-technicznego nad grupami pracowników kilku różnych brygad, wykonującymi swe czynności w odrębnych miejscach zakładu i wydają się pozostawać poza zakresem ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji, który po pierwsze zaakcentował to, że skarżący sprawował nadzór nad pracownikami, którzy albo wykonywali prace w szczególnych warunkach jedynie jako jeden z wielu rodzajów wykonywanych przez siebie prac, albo nie wykonywali ich w ogóle, po drugie, nadzór wnioskodawcy nad tymi pracami miał charakter wtórny, gdyż takowy (w sposób bezpośredni) sprawował już brygadzysta. Notabene w powołanym przez skarżącego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 r., II UK 31/09, który miał potwierdzać jego opinię, stwierdza się, że czym innym jest stałe sprawowanie dozoru polegającego na bezpośrednim strzeżeniu prawidłowego toku produkcji i bezpieczeństwa zatrudnionych przy niej pracowników i innych osób, a czym innym wykonywanie zwierzchniego nadzoru kierowniczego nad prawidłową organizacją pracy i

funkcjonowaniem całego oddziału. Właśnie te ustalenia stanowią podstawę przyjęcia, że praca w warunkach szczególnych nie była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego nie jest również oczywiście uzasadniona.

Należy przypomnieć, że skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437), jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963, nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawnej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Przedmiotowa skarga z całą pewnością nie jest oczywiście uzasadniona w zaprezentowanym rozumieniu. Wbrew twierdzeniom skarżącego, Sąd Apelacyjny nie jest zobowiązany do rozpatrywania dozorowanych przez ubezpieczonego stanowisk pracy w świetle całego wykazu branżowego CZSM, właśnie ze względu

na dokonanie ustalenia, że w przeważającym zakresie wykracza on poza ramy wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. (dział X poz. 13 załącznika nr 1 do uchwały Zarządu CZSM dotyczy przemysłu mleczarskiego, gdy tymczasem dział X poz. 13 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów określa wykaz stanowisk w przemyśle piwowarskim i drożdżowym). Nie jest zaś kwestionowane w orzecznictwie stanowisko, że rozporządzenia resortowe mogły tylko wskazywać, na których stanowiskach są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B, lecz nigdy nie mogły ustanawiać nowych stanowisk takiej pracy. Sąd Najwyższy jeszcze raz przypomina, że w uchwale z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNP 2002/10/243), Sąd Najwyższy stwierdził, iż: „(...) pracami wykonywanymi w szczególnych warunkach są prace wymienione w § 4-8a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze”.

Nie można również stwierdzić, jak uczynił to skarżący, że Sąd drugiej instancji zanegował wykonywane przez niego czynności biurowe. Prawdą jest, jak twierdzi skarżący, że jeśli czynności te wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia kontrolą lub dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji. Nie ma bowiem żadnych podstaw do wyłączenia czynności administracyjno-biurowych takiego rodzaju z czynności polegających na sprawowaniu dozoru i traktowania ich odrębnie (por. także powołane wyżej wyroki z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09 oraz wyroki z dnia 30 stycznia 2008 r., I UK 195/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 105 i z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, niepublikowany). Jednak, jak jednoznacznie uznał Sąd Apelacyjny, o jego negatywnym rozstrzygnięciu nie świadczy wykonywanie przez skarżącego czynności administracyjno-biurowych, albowiem nie można ich

traktować jako odrębnie wykonywanych obowiązków, jeśli są ściśle związane z dozorem i stanowią integralną część sprawowanego dozoru. Jednakże jeśli tego rodzaju czynności wiążą się z nadzorem nad innymi pracami niż prace w warunkach szczególnych, to wówczas należy je uwzględnić przy ocenie, czy prace były wykonywane stale i w pełnym wymiarze, a jak uznał Sąd drugiej instancji, ten warunek nie został spełniony w przedmiotowej sprawie.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż ubezpieczony nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.